

КАДРОВА РОБОТА В ОРГАНАХ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ, ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 159.9:351.74(477)''192''

В. А. ГРЕЧЕНКО,

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений працівник освіти України;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6046-0178>;

Я. С. ПОСОХОВА,

кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3374-3930>

2017 – Рік Української революції
1917–1921 років

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ РИС ОСОБИСТОСТІ ПРАЦІВНИКА МІЛІЦІЇ 1920-Х РОКІВ: СПРОБА ІСТОРИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ

Проаналізовано основні аспекти психології працівника міліції в Українській СРР у 1920-х роках. Основну увагу приділено чинникам, які впливали на формування особистості працівника міліції, зокрема подіям збройної боротьби Української революції 1917–1921 рр., соціальному походженню працівників, їх загальноосвітньому та політичному рівню, впливу національної психології, соціально-економічним умовам нової економічної політики.

Ключові слова: Україна, міліція, історична психологія, особистість, історична реконструкція.

Grechenko, V.A. and Posokhova, Ya.S. (2017), "Characteristics of basic features of a personality of militia officer of 1920s: attempt of historical and psychological reconstruction" ["Kharakterystyka osnovnykh rys osobystosti pratsivnyka militsii 1920-kh rokiv: sproba istoryko-psykholohichnoi rekonstruktsii"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 142–148.

Постановка проблеми. Проведення історико-психологічних досліджень має суттєве значення для підвищення рівня професійної підготовки фахівців з історії та психології. Також вивчення історико-психологічних проблем може бути корисним під час підготовки кадрів для Національної поліції України для виявлення позитивного та негативного досвіду минулого.

Стан дослідження. Нам не вдалося знайти жодної публікації в українській науковій літературі з цього питання. Взагалі праць, в яких висвітлюються якісь аспекти історичної психології, катастрофічно мало, в цьому ми значно відстаємо від наших європейських та американських колег. Тому метою нашої статті є історико-психологічна реконструкція основних рис особистості працівника міліції 1920-х років.

Виклад основного матеріалу. Після встановлення радянської влади в Україні почалося формування правоохоронних органів. Міліція УСРР організувалася із суто класових позицій. В інструкції до декрету ВУЦВК від 10 липня

1920 р. «Про робітничо-селянську міліцію», а також у деяких інших документах, наказах і циркулярах визначалося, що на службу в міліцію приймаються тільки робітники та селяни. Широко використовувалися загони комітетів незаможних селян, які склалися з незаможників і комуністів та формувалися на місцях згідно з постановою РНК «Про боротьбу з бандитизмом» [1]. Представникам комнезамів виділялася зброя, а сформовані загони самооборони зараховувалися в міліцію [2]. Не маючи чіткого уявлення ні про основні засади оперативно-розшукової діяльності, ні про порядок проведення слідчих дій, далеко не кожен із незаможників знаходив себе в міліцейській справі. Тому не дивно, що понад півтисячі представників комнезамів, які поповнили харківську міліцію під час воєнізації, пропрацювали в ній не більше року [3].

Міліцію Харківщини в період воєнізації, що тривав із серпня 1921 р. до січня 1922 р., поповнили 1550 бійців і командирів Червоної

армії. Вони приносили із собою психологію, властиву добі війни та революції. Охоронцями порядку стали вихідці з народу, так звана народна міліція. Її діяльність була покликана сформувати у свідомості українського народу новий образ захисника порядку та законності, який з часом неодноразово трансформовувався і набував нових особистісних рис, притаманних лише цій соціальній групі. Важливого значення набувало створення нового образу працівника міліції, покликаного підтримувати позитивний імідж представника виконавчої влади та посилити довіру населення до відповідних силових структур.

Однак, як свідчать архівні документи, в перші півтора роки існування «міліціонери усіх видів служби являли собою у переважній більшості натовп людей, суцільно недисциплінований, не підготовлений, босий та роздягнений». Відсутність відповідного командного складу, різнорідне озброєння, незадовільні постачання та харчування не могли сприяти розбудові міліцейського апарату [4]. Цікаві висновки та паралелі можна знайти у цьому плані в дослідженні Олени Хмеленок [5]. Авторка акцентує увагу на тому, що нові міліцейські підрозділи формувалися переважно з місцевого населення, яке походило з єдиного культурного та мовного середовища. На думку дослідниці, «це сприяло усвідомленню правоохоронців як “тутешніх” людей, що зумовило ідентифікацію населення з новими правоохоронцями. Саме “тутешність” визначила сприйняття народних міліціонерів як борців за ідеали добра і справедливості, сформованими і вкоріненими в культурі протягом історичного розвитку етносу» [5, с. 153].

Цікавим є припущення О. Хмеленок щодо впливу таких особистісних рис на формування почуття синхронності, узгодженості своїх дій у різноманітних сферах суспільного життя людини – виробничо-господарській сфері, особистому житті, професійній діяльності тощо. «Синхронізація діяльності, закріплена в народних моральних алгоритмах – “так, як у людей”, “не гірше, ніж у людей”, “як люди, так і я” – можливо, визначила і створення безлічі загонів добровільних помічників правоохоронних органів» [5, с. 153].

Що стосується образу охоронця порядку для українського народу, зокрема на Харківщині, то можна сказати, що тогочасний міліціонер своїми діями і ставленням до населення дискредитував самого себе. Лише протягом 1920 р. у Харкові та губернії було зафіксовано 390 злочинів, вчинених «правоохоронцями» [6, с. 81].

Станом на 1 вересня 1923 р. розподіл правоохоронців за національним складом був таким: українців – 7012 осіб (55 % загального складу міліції) росіян – 4157 осіб (33 %), інших національностей – 1573 особи (12 %). Нагадаємо, що в той період українці становили 80 % населення України [7], тобто їх представництво в міліції було меншим за питому вагу українців у республіці. За соціальним складом (походженням) міліцейські кадри поділялися так: робітників – 4995 осіб, селян-незаможників – 6423 особи, інших – 1325 осіб. За освітою: з вищою освітою – 48 осіб, із середньою освітою – 1044 особи, із нижчою освітою – 11 429 осіб, неписьменних – 222 особи. Звертає на себе увагу велика кількість працівників із нижчою освітою та неписьменних, однак це було характерним явищем для того часу. Статистику за розподілом обов’язків наведено в табл. 1 [8].

Таблиця 1

Комсклад	1846	Міліціонери	8364
Адмгоспсклад	549	Курсанти	888
Канцелярський склад	539	Нестройовий склад	420
Політсклад	137		

Розподіл показників за такими соціально-економічними параметрами, як національність, соціальне походження, освітній рівень, свідчить, що вони не відігравали значної ролі у становленні особистості молодого фахівця-міліціонера та не враховувалися під час професійного відбору до лав правоохоронної системи. Можна сказати, що психологічний відбір, який би визначав придатність або непридатність до служби, також не проводився на тому рівні, який є необхідним для успішного й ефективного виконання міліціонерами своїх про-

фесійних обов’язків. Низький освітній рівень та елементарна необізнаність у повсякденних речах призводили до того, що виконувана міліціонерами робота була на низькому рівні та не вирішувала основних завдань, які були на них покладені. Причинами цього можуть бути революційні зміни, які вплинули майже на всі сфери державного та суспільного життя населення того періоду. Формування якісно нової соціальної структури суспільства відбувалося цілеспрямовано та базувалося на ідеології за-позижень знань з економіки, політики, культури

інших країн, що у свою чергу супроводжувалося небаченими за масштабами та неоднозначними за наслідками перетвореннями у традиційному укладі, соціальних зв'язках, ментальності українського соціуму.

З огляду на величезні масштаби неосвіченості широких мас населення можна сказати, що нерозвиненість освітньої та культурно-освітньої систем, нестійкість культурних традицій і відсутність системи підготовки кваліфікованих кадрів для всіх галузей діяльності призводили до затримки в розвитку та становленні особистості міліціонера на психологічному рівні та особистості в цілому. Такі обставини пояснювалися надзвичайною складністю в організації та фінансуванні, відсутністю кваліфікованих кадрів і матеріально-технічною неспроможністю. Крім того, багаторічна соціально-економічна, культурна та психологічна демодернізація суспільства в умовах Першої світової війни та Української революції викликала глибоку кризу в усіх сферах життєдіяльності країни та негативно відображалася на психологічному розвитку особистості.

XX століття ознаменувалось апогеєм людської войовничості й еволюції війни як особливого суспільно-політичного явища. Олена Сенявська у рамках дослідження психології війни у XX столітті [9] висвітлює загальний психологічний стан різноманітних верств населення, які пройшли війну. Авторка зазначає, що «стан “зведеного курка” неминуче позначився на всіх сферах суспільного життя, але найбільш сильно відбився в народній свідомості, наклавши відбиток на долю кількох поколінь. Так психологія всього суспільства поступово перетворювалася в психологію комбатанта – як реального, так і потенційного» [9, с. 2–3].

Безумовно, війна кардинально змінила психологію людей, негативно вплинула на формування особистості тогочасного міліціонера, зокрема на риси людини, та проявлялася в таких факторах: 1) звичка до насильства; 2) прагнення все вирішувати просто і швидко; 3) відсутність страху та відчуття небезпеки.

Багато дослідників, вивчаючи роль «людського фактора» у війні, часто спиралися на діяльнісний аспект розвитку особистості, який був направлений на задоволення індивідуальних потреб людини, і тоді постали питання проблеми самовизначення: «Хто Я є?» та «Який Я?».

У добу Української революції постало питання формування нової нормативної бази. Необхідно було структурувати правове поле і створити якісь політичні та юридичні універсали, які б регламентували роботу працівника

міліції та допомагали у розвитку та становленні особистості правоохоронця. Разом із тим, створюючи правоохоронні органи, більшовики сформулювали такі положення, як класовість, добровільність, виборність і підпорядкованість радам.

На той час рівень освіти міліціонерів мало кого хвилював, а тому вивченню юридичних дисциплін увага не приділялася. Курси та школи підготовки кадрів міліції мали тимчасовий характер і швидко розформувалися. Однак відсутність правових знань і професійна некомпетентність особового складу міліції спонукали до впровадження в період підготовки систематичного вивчення значного блоку юридичних дисциплін. Цю обставину можна аргументувати тим, що в 1920-ті роки звертали увагу на бойові й особисті риси людини, але цього вже було недостатньо. Тому правова освіта міліціонерів була нагальною, оскільки після отримання необхідних знань вони краще починали розуміти цінність закону та необхідність його дотримання.

Схожих думок дотримуються і сучасні дослідники, які також підкреслюють важливість правової освіти правоохоронців та набуття ними необхідної особистісної риси – правосвідомості. Так, О. В. Цуркан указує, що завдяки участі в соціально-правових відносинах відбувається психологічне сприйняття закону, а це є необхідною передумовою професійного становлення міліціонера, яке направлене на формування «ціннісного ставлення до права, зміцнення його авторитету в суспільстві, особливо в системі правоохоронних органів» [10, с. 18]. О. В. Кобець вважає, що включення правової норми до правової свідомості дозволяє людині оцінити свою поведінку, вчинки оточуючих, ситуацію з точки зору її сутності, співвіднести оцінювані явища із правовим еталоном. Тобто правосвідомість є не лише механізмом реалізації прав, а і його джерелом, оскільки демонструє суспільні потреби і водночас є критерієм оцінки його ефективності, відповідності поведінки правоохоронця встановленим нормам [11, с. 99].

Можна сказати, що період 1920-х років був «переломним» у житті тогочасного населення, яке у свою чергу сформувало особовий склад міліції. У повсякденному житті більшості населення активізувалися риси нового укладу, змінювалася свідомість, формувалися нові світоглядні орієнтири. Зміна зовнішніх умов, продиктована широким комплексом економічних, соціально-політичних і психологічних факторів, зумовила і зміни внутрішніх умов, які допомагали населенню освоювати нові механізми соціалізації.

Кадри міліції були сформовані переважно зі звичайних селян і робітників, рівень інтелектуального, освітнього, культурного, емоційного та психічного розвитку яких був недостатнім для виконання ними професійних обов'язків представників правоохоронної системи. Тому з часом відбулися кадрові чистки серед працівників міліції, професійна компетентність яких викликала великі сумніви. У столичному Харкові перша чистка особового складу міліції відбувалась з 6 по 11 червня 1922 р., її метою було звільнення з підрозділів усіх рівнів працівників, які «дискредитували міліцію й заважали створенню потужного апарату, що буде твердо стояти на стражі порядку і забезпечить особисту безпеку громадян» [12, с. 156].

«Ритуал» чистки мав певну схему. Кожен працівник виходив перед присланою вищою інстанцією «комісією з чистки», що складалася з кількох (як правило трьох) осіб, які пройшли чистку раніше, клав перед нею на стіл партквиток (якщо був членом партії), посвідчення й особисту зброю, відповідав на її запитання, а також на запитання присутніх. Якщо він визнавався гідним залишатися в лавах міліції, документи та револьвер йому повертали. Спочатку піддавалися ревізії соціальне походження й участь у революції, а також ідеологічна грамотність (ставилися питання на знання теорії марксизму тощо) та морально-побутове обличчя [12, с. 156].

Критичні зауваження про несумлінне виконання службових обов'язків тим, хто підлягав чистці, також ураховувалися комісією. Обвинувачення, що звучали на зборах, стосувалися випадків поборів і побоїв затриманих міліцією, брутальності з боку міліціонерів, необізнаності у службових обов'язках. Як відзначав пізніше наркомат внутрішніх справ УСРР, чистка показала, що «значна кількість злочинів була викликана напівголодним існуванням міліціонерів. Мізерні оклади, одержувані міліціонерами, навіть інколи твердого й чесного працівника штовхали на злочин» [13].

Разом із тим, чистки спровокували появу нових проблем. Як відзначалося у звітах начальника Харківської губміськмліції, частина міліціонерів, які пройшли чистку, «спочивали на лаврах» і припиняли відповідально ставитися до виконання своїх безпосередніх обов'язків, інша частина працівників, щоб уникнути звільнення під час можливих майбутніх чисток, пішли шляхом завоювання дешевої популярності в місцевого населення, не звертаючи уваги на адміністративні, а інколи і кримінальні, правопорушення з його боку. З метою усунен-

ня такого стану справ пропонувалося постійно проводити перевірку службових знань командного та стройового складу губміськмліції, для чого створювалися спеціальні комісії при губернських і окружних відділах міліції [14].

У досліджуваній період ситуація з підготовкою міліціонерів була невтішною. Під час інспекторських перевірок, проведених у лютому–березні 1921 р., було виявлено, що переважна більшість міліціонерів, навіть із комскладу, мають лише загальне уявлення про свої службові обов'язки та не дотримуються службової дисципліни, наприклад, деякі відпускали на свободу під заставу (а це вже свідчило про жахливе матеріальне становище) злочинців, які того ж дня скоювали нові злочини [15]. 5 квітня 1921 р. постановою РНК УСРР усі губвиконкоми зобов'язувалися вжити термінових заходів щодо створення курсів міліції, метою яких була підготовка вищого і молодшого складу міліції, старших міліціонерів та агентів карного розшуку [16].

С. М. Токарева, досліджуючи питання підготовки радянських міліціонерів 1920-х років, указує: «У 1921 р., коли склалися сприятливі об'єктивні умови і зникли численні фронти, було покладено початок систематичного навчання. Забезпечення безпеки громадян тепер зводилося не лише до відкритої протидії злочинності, необхідно було вживати і превентивних заходів. Для цього була потрібна серйозна професійна підготовка. Першим завданням стала ліквідація загальної та політичної неграмотності, вивчення міліцейської служби і військова підготовка. Але на початку 1920-х років навчання міліціонерів на місцях носило “випадковий” і тимчасовий характер. Вимоги до міліції, у зв'язку з розвитком законодавства та покладанням на неї нових обов'язків, ставили перед місцевими органами завдання підняття кваліфікацію працівників» [17].

Із 11 червня 1921 р. у Харкові почали свою роботу курси червоних міліціонерів Харківської губернії, розраховані на 500 піших і 100 кінних міліціонерів [18]. Перший випуск виявився не зовсім вдалим, тому що погано було підібрано кадровий склад і постійно бракувало коштів [19]. Цікавим є перелік творів письменників, яких рекомендували вивчати на курсах міліції в 1922 р., опублікований у часописі «Революційний страж». Серед них – Максим Горький («Макар Чудра», «Пісня про Сокола», «Челкаш», «На дні», «Фома Гордєєв», «Мати», «Сповідь»), Л. М. Андрєєв («Розповідь про сім повішених», «Червоне слово»), О. І. Купрін («Поєдинок», «Штабс-капітан Рибніков», «Яма»).

Передбачалося вивчення літературних творів на теми сільського життя, а також «Муму» та «Живі моці» І. С. Тургенєва, «Кому на Русі жити добре» й «Орина в селі» М. О. Некрасова, «Книжка чеків» Г. І. Успенського, «Полікушка» та «Влада темряви» Л. М. Толстого, «Сон Макара» В. Г. Короленка, «Страшна смерть невинної людини» та «На війні» В. В. Вересаєва, «Літо», «Солдат» і «Вороги» М. Горького, «Молох» О. І. Купріна, «Стрілочник», «Під землею» та «На заводі» О. С. Се-рафімовича, «Чотири дні» В. М. Гаршина, «Вічна пам'ять» В. Д. Немировича-Данченка [20] тощо. Слід відзначити, що цей перелік є досить поважним, і якби працівник міліції дійсно все це прочитав, то його культурний рівень значно б підвищився.

Поширеною формою виховання працівників міліції були мітинги. Вони присвячувалися практично всім актуальним питанням політичного, господарського та міжнародного життя. У міліції України тільки в 1923 р. було проведено 113 багатотисячних мітингів, на яких ви-

ступали політпрацівники, начальники міліції, міліціонери, батьки загиблих правоохоронців, представники партійних і державних органів, комсомольських осередків, робітничих колективів і комнезамів, поети, письменники й діячі науки, культури та мистецтва [21]. Так упроваджувалося виховання колективізму та «стадного почуття».

Однак у перші роки існування в організації шкільної діяльності виникали певні труднощі, наприклад, недостатнє матеріально-технічне забезпечення як курсантів, так і молодшого та середнього командного складу. Стан дисципліни у школі був не на тому рівні, який мав би бути у військово-навчальному закладі. Цей висновок ґрунтується на тому, що рівень дисциплінованості працівників, які прибували після випуску на роботу до практичних підрозділів, був нижчим, ніж в осіб, які не закінчували школи [22].

Статистика відмічає прояви злочинності також серед самих працівників міліції. Про це свідчать дані табл. 2 [23].

Таблиця 2

Злочинність серед працівників міліції та розшуку

Назва злочину	До 1924–1925 б. р.	% до заг. складу	До 1925–1926 б. р.	% до заг. складу
Зловживання владою, перевищення та бездіяльність влади, образи тощо	546	3,2 %	719	3,7 %
Привласнення, розтрата, хабарництво тощо	366	2,1 %	234	1,2 %
Самовільне залишення служби та дезертирство	307	1,8 %	356	1,8 %
Загалом	1219	7,1 %	1309	6,7 %

Важливим елементом кадрової політики середини 1920-х років було проведення українізації органів НКВС. Постанова ВУЦВК та РНК УСРР від 30 квітня 1925 р. «Про заходи термінового проведення повної українізації радянського апарату» передбачала заборону прийому на службу осіб, які не володіють українською мовою. Положення законодавчого акта вимагали звільнення осіб, які висловлюють негативне ставлення до українізації [24]. У кінцевому рахунку цей процес призвів до змін національного складу міліції УСРР. Так, у 1925 р. серед працівників міліції було 54 % українців, 28 % росіян і 18 % представників інших національностей. У 1928 р. це співвідношення змінилося: українців серед міліціонерів стало вже 62,7 %, росіян – 24,9 %, а представників інших національностей – 12,4 % [25, с. 238].

З точки зору психології таку обставину можливо пояснити прагненням тогочасної влади покращити взаємини населення та міліції. Не-

однорідність самого населення викликала багато проблем, пов'язаних із диференціацією соціальних груп за майновими, освітніми та професійними критеріями, але в 1920-х роках велике значення мали також географічні, національні та станові ознаки. Залежно від належності суб'єкта до тієї або іншої соціальної, етнічної чи станової групи формувалося і його ставлення до правоохоронних органів. На ставлення до міліції впливало їх правове становище, матеріальне забезпечення та цілі діяльності. Важливо також враховувати, що самі міліціонери також були частиною населення.

Відомо, що будь-яка людина намагається впорядкувати свою життєдіяльність, що можливо тільки в єдності особистості зі самосвідомістю та з оточуючими її людьми, цінності та норми яких вона повинна прийняти й освоїти. Ідентичність має «складну динамічну структуру, яка відображає процес усвідомлення людиною власного Я, характеризується цілісністю,

єдністю, тотожністю та інтегративністю з іншими людьми та навколишнім середовищем. В психологічній науці на основі методологічних, концептуальних і методичних підходів обумовлені структурні компоненти ідентичності, такі як: соціальний та особистісний аспекти, комплекс соціальних ролей та статусів, цінності, цілі, уявлення, якими особистість керується та слідує протягом життя» [26, с. 55].

Всі ці новоутворення у структурі особистості працівника міліції 1920-х років ХХ століття вимагали від нього достатньо високого освітнього рівня та якісної професійної підготовки. Щодо освітньої підготовки харківської міліції наприкінці десятиліття, то вищу освіту мали лише 0,08 % працівників, середню – 3,98 %, початкову – 79,43 %, не мали освіти – 16,51 % [6, с. 304]. Протягом 1926–1928 рр. істотно зросла кількість осіб з початковою освітою (з 66,7 %), але загальний рівень освіченості правоохоронців упродовж усього десятиліття залишався на доволі низькому рівні.

Висновки. Формування міліції в УСРР почалося після завершення багаторічних Першої світової війни, Громадянської війни та Української революції, участь в яких багато в чому негативно вплинула на психологічні якості її працівників. Комплектація правоохоронних органів відбувалася на класовій основі, що призвело до надання переваг соціальному походженню перед професійними якостями. Загальний низький освітній рівень і фактична відсутність правової культури не сприяли психологічному розвитку особистості. Крім того, наявність правового нігілізму у представників влади того часу не додавала авторитету правоохоронців у суспільстві. Наслідки війн і трансформацій у суспільстві також негативно позначилися на професійному становленні особистості працівника міліції та спровокували певну затримку його психологічного розвитку, що унеможливило набуття ним необхідних професійних якостей для цієї професійної групи, яка покликана підтримувати законність і порядок у суспільстві.

Список бібліографічних посилань

1. ЦДАВО України (Центр. держ. архів виконавчих органів влади і упр. України). Ф. 6. Оп. 2. Спр. 119. Арк. 39.
2. ЦДАВО України. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 560. Арк. 3.
3. Олейник В. К шестой годовщине милиции Харьковщины. *Бюллетень НКВД*. 1925. № 2. С. 49.
4. Михайленко П., Довбня В. Робітничо-селянська міліція УСРР у 1919–1922 роках: утворення, розвиток та правові засади діяльності. *Іменем Закону*. 2007. № 24 (5566). С. 24.
5. Хмеленок Е. А. Образ стража порядка в сознании белорусского народа: историческая ретроспектива // Менталитет славян и интеграционные процессы: история, современность, перспективы : материалы X Междунар. науч. конф., Гомель, 25–26 мая 2017 г. / М-во образования Республики Беларусь и др. ; под общ. ред. В. В. Кириенко. Гомель : ГГТУ им. П. О. Сухого, 2017. С. 153–155.
6. Из истории милиции Советской Украины / сост.: П. Синицын. Киев : РИО при МООП УССР, 1965. 498 с.
7. Маршрутами історії / упоряд. Ю. І. Шаповал ; редкол.: Ф. М. Рудич, І. Ф. Курас та ін. Київ : Політвидав України, 1990. С. 218.
8. ЦДАВО України. Ф. 5. Оп. 1. Спр. 21. Арк. 148.
9. Сенявская Е. С. Психология войны в XX веке: исторический опыт России. М. : РОССПЭН, 1999. 347 с.
10. Цуркан О. В. Правова свідомість працівника міліції: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2013. 20 с.
11. Кобець О. В. Соціальна природа змісту правосвідомості особистості // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України «Актуальні проблеми психології» : у 12 т. / за ред. В. О. Моляко. Т. 12. Вип. 8. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 96–105.
12. Мулукаев Р. О сотрудничестве советских республик в строительстве рабоче-крестьянской милиции (1918–1924 гг.). *Труды Высшей школы МВД СССР*. 1973. Вып. 35. С. 151–166.
13. ЦДАВО України. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 1957. Арк. 13.
14. ДАХО (Держархів Харків. обл.). Ф. Р. 563. Оп. 1. Спр. 305. Арк. 297.
15. ДАХО. Ф. Р. 563. Оп. 1. Спр. 38-а. Арк. 16.
16. Збірник узаконень і розпоряджень Робітничо-Селянського уряду України. 1921. № 5. Ст. 166.
17. Токарева С. Н. Общеюридическая подготовка советских милиционеров в 1920-е годы. *Вестник Воронежского института МВД России*. 2013. № 3. С. 199–202.
18. ЦДАВО України. Ф. 6. Оп. 1. Спр. 1008. Арк. 1.
19. Сокурченко В. В., Бандурка О. М., Греченко В. А. Підготовка правоохоронців правопорядку в Харкові: 100 років історії (1917–2017 рр.) : До 100-річчя подій Української революції. Харків : Золота миля, 2017. С. 200.
20. Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.) : у 6 т. Харків, 2014. Т. 2. С. 814–815.
21. ЦДАВО України. Ф. 6. Оп. 2. Спр. 394. Арк. 9.

22. Ряботенко А. Что препятствует проведению учебы в органах милиции и розыска УССР. *Административный вестник органов Народного комиссариата внутренних дел*. 1926. № 8 (17). С. 18.
23. Попова Г. О. Протидія правоохоронних органів Донбасу проявам злочинності в період другої половини 1920-х рр. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 129.
24. Про заходи термінового проведення українізації радянського апарату : постанова ВУЦВК та РНК УСРР від 30 квіт. 1925 р. *Бюлетень НКВС УСРР*. 1925. № 9 (24). С. 67–70.
25. Бандурка О. М., Греченко В. А., Ярмиш О. Н. Становлення та розвиток міліції України (1921–1930 роки): історико-правове дослідження. Харків : Золота миля, 2015. 498 с.
26. Посохова Я. С. Психологічні особливості професійно-правової ідентичності правоохоронців (на прикладі поліцейських підрозділів України) : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. Харків, 2016. 232 с.

Надійшла до редколегії 03.12.2017

ГРЕЧЕНКО В. А., ПОСОХОВА Я. С. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНЫХ ЧЕРТ ЛИЧНОСТИ РАБОТНИКА МИЛИЦИИ 1920-Х ГОДОВ: ПОПЫТКА ИСТОРИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ РЕКОНСТРУКЦИИ

Проанализированы основные аспекты психологии работника милиции в Украинской ССР в 1920-е годы. Основное внимание уделено факторам, которые влияли на формирование личности сотрудника милиции, в частности событиям вооружённой борьбы Украинской революции 1917–1921 гг., социальному происхождению работников, их общеобразовательному и политическому уровню, влиянию национальной психологии, социально-экономическим условиям новой экономической политики.

Ключевые слова: Украина, милиция, историческая психология, личность, историческая реконструкция.

GRECHENKO V. A., POSOKHOVA YA. S. CHARACTERISTICS OF BASIC FEATURES OF A PERSONALITY OF MILITIA OFFICER OF 1920S: ATTEMPT OF HISTORICAL AND PSYCHOLOGICAL RECONSTRUCTION

It has been noted that after the establishment of Soviet power in Ukraine, there was the formation of law enforcement agencies. Militia of the Ukrainian SSR was organized from purely class positions. The soldiers and commanders of the Red Army, who joined the ranks of militia, brought with them the psychology inherent in the era of war and revolution. The guardians of the order were ordinary people, the so-called People's Militia. Its activity was designed to form a new image of a guardian of law and order in the minds of Ukrainian people, which over time repeatedly was transformed and acquired new personal traits inherent in this social group.

The distribution of indicators for socio-economic parameters such as nationality, social origin, educational level indicates that they did not play a significant role in the development of the personality of a young specialist – a militiaman, and were not taken into account during professional selection in the ranks of law enforcement system. That is, it can be said that the psychological selection, which would determine the ability or disability of service, was also not carried out to the extent that was necessary for the successful and effective performance of professional duties. The low educational level and elemental ignorance in everyday matters led to the fact that the level of work performed by militiamen was low and did not solve the main tasks that were assigned to them. The professional activity of a militiaman was characterized by ignoring procedural requirements and restrictions, abuse of position, which led to the development of legal nihilism. Militia squads were predominantly formed of ordinary peasants and workers, whose level of intellectual, educational, cultural, emotional and mental development was insufficient to carry out the professional duties of the law enforcement system, and, as a result, personnel clearance took place among militiamen in the course of time.

Keywords: Ukraine, militia, historical psychology, personality, historical reconstruction.